

Analiza i prikaz proračuna Europske unije

Delija, Roberta

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:351873>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij, smjer Menadžment

Roberta Delija

Analiza i prikaz proračuna Europske unije

Završni rad

Osijek, 2021. godine

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij, smjer Menadžment

Roberta Delija

Analiza i prikaz proračuna Europske unije

Završni rad

Kolegij: Javne financije

JMBAG : 0010130789

e-mail: robertadelija@yahoo.com

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study, Management

Roberta Delija

Analysis and view of the European Union budget

Final paper

Osijek, 2021.

**IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA**

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: ROBERTA DELIJA
JMBAG: 0010130789
OIB: 81759456539
e-mail za kontakt: robertadelija@yahoo.com
Naziv studija: PREDDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT
Naslov rada: ANALIZA I PRIKAZ PRORAČUNA EUROPSKE UNIJE
Mentor/mentorica rada: IZV. PROF. DR. SC. DOMAGOJ KARACIĆ

U Osijeku, 23. rujna 2021. godine

Potpis R.D.

Analiza i prikaz proračuna Europske unije

Sažetak

Od nastanka Europske unije do danas su ostvarene velike promjene u evoluciji društvenog, financijskog i monetarnog okruženja na području Europe. Temeljna ideja uređenja Europske unije počiva na slobodi kretanja ljudi, rada, roba i usluga. U kronologiji razvoja Europske unije ostalo je nedefinirano pitanje fiskalnog suvereniteta, samim time je i zanimljivo istraživati perspektive i mogućnosti ustrojstva financiranja i proračuna Europske unije, kao jedinstvenog proračuna koji mora objediniti primarne i sekundarne interese svih malih i velikih država članica Europske unije. U ovom završnom radu napravljena je analiza proračuna na razini Europske unije kroz prihode i rashode u okvirima promatranog vremenskog razdoblja. Opisana je Europska unija i dane su osnovne informacije o ustrojstvu i institucijama Europske unije.

Ključne riječi: proračun, prihodi, rashodi, institucije, Europska unija.

Analysis and view of the European Union budget

Abstract

Since the creation of the European Union, major changes have taken place in the evolution of the social, financial, and monetary environment in Europe. The basic idea of organizing the European Union is based on the freedom of movement of people, labor, goods, and services. In the chronology of the development of the European Union, the issue of fiscal sovereignty remains undefined, and at the same time, it is interesting to explore the perspective and possibilities of organizing the financing and budget of the European Union. In this final paper, an analysis of the budget at the level of the European Union is made through revenues and expenditures within the observed period. The European Union is described and basic information on the structure and institutions of the European Union is given.

Key words: Budget, Revenues, Expenditures, Institutions, European Union.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	3
3. Europska unija i institucionalni subjekti	4
3.1. Institucije i financijska tijela Europske unije	5
4. Proračun Europske unije	7
4.1. Prihodi i rashodi proračuna Europske unije	8
<i>4.1.1 Prihodi i rashodi zemalja članica Europske unije</i>	12
<i>4.1.2. Višegodišnji proračun Europske unije za razdoblje od 2021. - 2027. godine</i>	13
5. Zaključak	16
LITERATURA	17
Popis tablica	19
Popis grafikona	20

1. Uvod

Europska unija je u svojoj povijesnoj fazi utvrđivanja identiteta prošla kroz nekoliko značajnih faza formiranja, koje se mogu ogledati u nekoliko konstitutivnih desetljeća formiranja i oblikovanja. Od 1945. – 1959. godine predstavlja razdoblje nakon završetka II. Svjetskog rata u kojem su se države Europe refleksivno usmjerile prema procesu traženja identiteta nastojeći započeti međusobnu suradnju kroz određene prvobitne "stidljive" modalitete i oblike, ali i komunikacije sa pretpostavkom međusobnog integriranja. Poteškoće su i dalje proizlazile zbog podijeljenosti Europe, što je bila posljedica šire svjetske politike uokvirene u podjelu prema društvenom i političkom uređenju. Tako je nastajanje Europske ekonomske zajednice tijekom 1957. godine zapravo bilo definirano od strane najsnažnijih zemalja Europe, ali samo onih koje dolaze iz kapitalističkog uređenja.

Od 1960. – 1969. godine je nastupilo razdoblje djelomično ekonomskog, ali u značajnijoj mjeri kulturnog razvoja koje je primarno utjecalo na oblikovanje identiteta europskih zemalja i na taj način odredilo buduće perspektive funkcioniranja s obzirom da se europsko stanovništvo u velikoj mjeri poistovjećivalo sa kulturnim i društvenim zbivanjima, što je naposljetku imalo snažniji utjecaj na učvršćivanje ekonomskih odnosa među zemljama Europe.

Sljedeće desetljeće, od 1970. – 1979. godine je za Europsku uniju značajno u formativnom smislu, s obzirom da je došlo do prvog proširenja Europske zajednice, pa broj članica raste na devet država. Također, određene države doživljavaju snažne političke i ustrojbene transformacije napuštajući nepopularne autokratske i diktatorske modele funkcioniranja. U ovom desetljeću su inicijalno nastale prvi obrisi konkluzivnog djelovanja zajedničke Europe, koji su započeti kroz ideju smanjivanja jaza između nerazvijenih i razvijenih zemalja, te mogućnosti da se stanovništvo aktivnije uključi u odabir svojih predstavnika, sukladno znanoj teoriji javnog izbora.

Promjene koje donose osamdesete godine, dakle od 1980. – 1989. godine su imale najveći odjek u budućem pozicioniranju Europe kao subjekta, s obzirom da su se u tom desetljeću ostvarile brojne značajne reforme i transformacije koje su kasnije odredile nove geografske, političke i ekonomske prilike. Pridruživanje novih zemalja i širenje Europske unije je uvjetovalo stvaranje jedinstvenog tržišta unutar Europske unija, kao i nestajanje granica među zemljama članicama,

što je imalo indirektan utjecaj na buduću preobrazbu istočnih zemalja Europe koje nisu imale kapitalističko uređenje i u čemu je najsnažniju ulogu u definiranju perspektiva Europske unije u Europe kao kontinenta imala Njemačka.

Tijekom devedesetih, od 1990. – 1999. godine Europska unija doživljava procvat u svom formativnom okviru, jer je proširena sa nekoliko novih država, jedinstveno tržište je u praktičnom okviru počelo ostvarivati ideju slobodnog kretanja dobara, usluga, ljudi i novca; što je imalo za genezu potrebu za definiranjem čvršćih formativnih okvira, koji se ponajviše ogledaju u određivanju granica između Europske unije i ostalih zemalja Europe. U ovom desetljeću su ostale zemlje koje dolaze sa istoka promijenile društveni i ekonomski poredak i započele sa tranzicijskim procesom prilagodbe sukladno funkcioniranju jedinstvenog tržišta Europske unije. Nadalje, u ovom desetljeću je razvoj informatičkih tehnologija prouzrokovao procvat komunikacijskih tehnologija, što je dodatno pospješilo sinergiju povezivanja zemalja članica Europske unije.

Novo stoljeće, od 2000. – 2009. godine u okvirima Europske unije obilježeno ponajviše kroz daljnji razvoj ekonomskih aktivnosti, koje se ogledaju u uvođenju jedinstvene valute, pridruživanju velikog broja novih zemalja članice te paralelnom započinjanju snažnijeg funkcioniranja Europske unije sa početkom svjetske ekonomske krize.

Upravo iz navedenih razloga predmet istraživanja u završnom radu je usmjeren na analizu proračuna Europske unije kroz prikaz strukture prihoda i rashoda. Cilj rada je proučiti sadašnje financijske i fiskalne kapacitete proračuna na razini Europske unije. Drugi cilj je usmjeren na promišljanja o nezavisnim fiskalnim kapacitetima država članica u usporedbi s općim proračunom Europske unije.

2. Metodologija rada

Prilikom izrade završnog rada korišteni su sekundarni i tercijarni izvori podataka te dostupna domaća i inozemna literatura koja je povezana sa teoretskim i zakonskim aspektima istraživanja proračuna. Osim dostupnih knjiga korišteni su mnogi znanstveni i stručni članci povezani sa tematikom rada. Uz navedenu dostupnu literaturu korišten je i Internet, najviše službene stranice Europske unije i Eurostat-a. Sva korištena literatura je navedena u popisu literature na kraju rada. U sklopu završnog rada obrađen je i praktični dio koji se odnosi na proračun Europske unije. Kroz tablice i grafikone prikazana je sintetika i analitika prihoda i rashoda proračuna Europske unije za razdoblje od 2016. do 2019. godine te projekcije višegodišnjeg razdoblja planiranja proračuna do 2027. godine.

Tijekom rada primijenjena je induktivna i deduktivna metoda. Induktivna metoda podrazumijeva dolazak do općih zaključaka putem pojedinačnih činjenica, dok deduktivna metoda predstavlja suprotan način, iz općih stavova zaključivati pojedinačne zaključke. Također je korištena metoda komparacije danih informacija, te usporedba teorije i prakse kako bi se došlo do zaključaka te je primijenjena i metoda sinteze.

Hipoteze koje su postavljene u radu usmjerene su na problematiku održivosti financiranja aktivnosti Europske unije kroz analizu proračuna. Činjenica da je potrebno daljnje raditi na jednostavnosti i pravednosti proračuna koji nastoji objediniti i povezati financijske i fiskalne zahtjeve 27 zemalja članica Europske unije, što nije jednostavan proces.

3. Europska unija i institucionalni subjekti

Europska unija predstavlja integraciju europskih država čije je udruživanje započelo radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti te zaštita prava i interesa građana.

„Europska unija je regionalna organizacija europskih država kroz koju članice ostvaruju zajedničke ciljeve kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti, te zaštita prava i interesa građana. Europska unija više je od konfederacije država, ali nije ni federacija, zapravo predstavlja novu strukturu koja ne pripada niti u jednu tradicionalnu pravnu kategoriju.“ (Ministarstvo pravosuđa i uprave)

Nastala je kao rezultat procesa suradnje i integracije koja je započela u okvirima Europskih zajednica pedesetih godina 20. stoljeća. Suradnja se odvijala između samo šest država. Unija danas broji 27 država članica koje su postupno pristupale članstvu u pet procesa proširenja. Prostire se na 4.325.675 km², a broji oko 496 milijuna stanovnika.

Proces integracije i uvođenje *eura*¹ te razvoj zajedničke vanjske i sigurnosne politike Uniji pružaju položaj koji potpuno odgovara njezinoj nepobitnoj gospodarskoj i trgovinskoj snazi i utjecaju. Odnosi Europske unije s ostalim zemljama i narodima svijeta uključuju trgovinske odnose, zajedničku obrambenu i sigurnosnu politiku, pomoć u razvoju i borbi protiv siromaštva diljem svijeta, humanitarnu pomoć te nadolazeće proširenje Unije velikim brojem novih država članica. Proširenjem teritorija će se stvoriti unutarnje tržište s više od 500 milijuna potrošača. Europska je unija najsnažnija gospodarska zajednica na svijetu. U međunarodnoj trgovini sudjeluje s 42% ukupne vrijednosti izvoza i uvoza. Međutim, udio stanovništva Unije u svijetu iznosi samo 7%. Europsku uniju, tada Europsku zajednicu, osnovalo je Rimskim ugovorom iz 1957. godine, šest europskih država. Europska Unija broji 27 zemalja članica: Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Hrvatska, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Švedska. Ujedinjena Kraljevina se povukla iz Europske unije tijekom 2020. godine, što je značajno utjecalo na stabilnost i fiskalne temelje Europske unije. Trenutne države kandidatkinje za pristup Europskoj uniji su: Albanija, Crna

¹ Euro je naziv za jedinstvenu valutu država članica Europske unije koje sudjeluju u Europskoj monetarnoj uniji (EMU)

Gora, Sjeverna Makedonija, Srbija i Turska. Potencijalne države kandidatkinje koje ne ispunjavaju uvjete, a žele pristupiti Europskoj uniji su: Kosovo te Bosna i Hercegovina. Trenutni prioriteti aktivnosti Europske unije u razdoblju od 2019. do 2024. godine su usmjereni prema sljedećim ciljevima, a to su:

- „Europski zeleni plan
- Europa spremna za digitalno doba
- Gospodarstvo u interesu građana
- Snažnija Europa u svijetu
- Promicanje europskog načina življenja
- Novi poticaj europskoj demokraciji.“ (Europa.eu)

Ovi prioriteti predstavljaju političke smjernice i najvažnije aktivnosti Europske unije temeljem kojih se izrađuju projekcije i planovi europskog proračuna.

3.1. Institucije i financijska tijela Europske unije

Europska unija ovlaštena je u područjima svoje nadležnosti donositi odluke umjesto država članica putem svojih institucija i drugih financijskih tijela. Institucije koje sudjeluju u političkom procesu donošenja odluka su: Europski parlament, Vijeće EU i Europska komisija, a na području zajedničke vanjske i sigurnosne politike i Europsko vijeće. U području monetarne politike, određene odluke samostalno donosi Europska središnja banka. Kroz rad institucija i financijskih tijela Europske unije, donose se zajedničke odluke i provode zajedničke aktivnosti, zastupaju interesi različitih segmenata Europske unije - Unije kao cjeline, njezinih država članica, građana EU-a, pojedinačnih regija i sl.

Države članice prenose neke od svojih ovlasti donošenja odluka na zajedničke institucije koje su stvorile kako bi se odluke o specifičnim pitanjima od zajedničkog interesa mogle donositi demokratski na europskoj razini. Te institucije su međusobno povezane odnosima komplementarnosti temeljem kojih se donose odluke, a to su:

- Europski parlament - predstavlja građane Europske unije, a čine ga zastupnici svih država članica. Ima pravo suodlučivanja pri donošenju većine zakona Unije.

- Vijeće Europe - poznatije kao Vijeće ministra. Predstavlja interese svake od država članica pojedinačno. Sastoji se od jednog predstavnika svake države članice na ministarskoj razini ovisno o temi odlučivanja.
- Europska komisija - zastupa interese Unije kao cjeline i ima ulogu "čuvarice Osnivačkih ugovora". Kontrolira poštivanje zajedničkih zakona, upravlja proračunom Unije i predlaže nove pravne akte.
- Europski sud pravde - nadzire provedbu europskoga prava, a u spornim slučajevima odlučuje o primjeni i tumačenju temeljnih ugovora Europske unije.
- Europski revizijski sud - kontrolira primjerenu raspodjelu prihoda i rashoda Europske unije. Nadzire i provjerava pravilnost i transparentnost financiranja aktivnosti Zajednice.

S druge strane, financijske institucije Europske unije su: Europska središnja banka, Europska investicijska banka i Europski investicijski fond. Europska središnja banka primarno nadzire količinu novca u optjecaju, upravlja tečajem eura, brine se za funkcioniranje platnog sustava te zajedno sa središnjim bankama država članica drži i upravlja službenim deviznim pričuvama. Glavni zadatak joj je održati stabilnost cijena u zoni eura te očuvanje kupovne moći eura. Europska investicijska banka osigurava dugoročno financiranje projekata u skladu s strogom bankarskom praksom. Snažno surađuje s bankarskom zajednicom, posuđuje na tržištu kapitala i financira različite visoko intenzivne projekte. Europski investicijski fond je financijska institucija koja odobrava garancije bankama i drugim financijskim institucijama koje investiraju na srednji i dugi rok u infrastrukturne projekte i razvoj malih i srednjih poduzeća.

4. Proračun Europske unije

Proračun predstavlja mehanizam ili akt kojim se organizirano planiraju prihodi ili primici te rashodi ili izdaci na razini države ili na razini Europske unije. Proračun prvobitno dolazi od riječi budžet koja potječe od francuske riječi „bougette“ i engleske riječi „budget“ što označava vrećicu ili kožnu torbu u kojoj su se nalazili podaci o državnim prihodima i rashodima koji su se predočavali parlamentu. Kasnije se riječ budžet odnosi na dokument tj. dolazi u obliku zakonskog prijedloga u kojem su navedeni svi rashodi i prihodi jedne države, ali se u današnjoj terminologiji koristi riječ proračun. Proračun je plan prihoda i rashoda koji određeno javnopravno tijelo donosi za određeno razdoblje koje obično traje godinu dana. Može se reći da je ovo najjednostavnija i najčešće korištena definicija, međutim postoji još cijeli niz definicija o proračunu ovisno o tome s kojeg aspekta se želi definirati proračun, da li se radi o financijskom, pravnom, političkom, ekonomskom ili socijalnom aspektu istraživanja riječi proračun. Različiti autori tumače proračun na sebi svojstvene načine, međutim, svi su oni suglasni oko sljedećeg: proračunom se predviđaju prihodi i rashodi, proračun se donosi na godinu dana te proračun je javni akt.

„Proračun Europske unije je financijski je instrument putem kojeg se prikupljaju sredstva za financiranje javnih rashoda Europske unije. Proračun je jedini centralizirani instrument provođenja zajedničke fiskalne politike na razini Europske unije.“ Proračun je financijski okvir djelovanja Unije u kojem se iskazuju sve vrste prihoda i rashoda Europske zajednice, uključujući Europski socijalni fond, administrativni troškovi, zajednička vanjska i sigurnosna politika, te suradnja na području pravosuđa i unutarnjih poslova. Osim veličine i strukture prihoda i rashoda, proračun Europske unije se razlikuje od proračuna nacionalnih država po tome što je čvršće reguliran. Osim propisa koji reguliraju postupak izrade, usvajanja i izvršenja proračuna, njegovu pravnu strukturu definira još i niz pravnih dokumenata (tzv. sekundarno zakonodavstvo) te institucija Europske unije. Međutim, pri tome je važno da sustav financijske perspektive strogo definira okvir proračunskih rashoda koji se za definirano razdoblje ne smije probiti. Sustav vlastitih prihoda izvršava se u skladu sa zadanim okvirima proračunskih rashoda. Time je iz proračuna izuzeto zaduživanje, ali i posuđivanje sredstava. U skladu s tim ograničenjem, doneseno je načelo proračunske ravnoteže, kao i druga načela proračuna Europske unije.“ (Karačić, 2020)

„Osim financijske uloge, proračun Europske unije ima gospodarsku, političku i pravnu funkciju jer se sredstvima iz proračuna financiraju mjere i zadaci kojima se osigurava funkcioniranje i usmjeravanje gospodarskog i političkog pravnog sustava Europske unije. Sredstva u proračunu se prikupljaju godišnje i njima raspolažu nadležna tijela odlučivanja na razini Europske unije (Komisija, Vijeće i Parlament), usmjeravajući ih u financiranje predviđenih proračunskih rashoda. Proračuni se odnose na razdoblje od šest godina.“ (Karačić, 2020) „Godišnjim proračunima utvrđuju se iznosi unaprijed dogovoreni na temelju plana koji se naziva višegodišnjim financijskim okvirom. Zahvaljujući tome Europska unija može učinkovito planirati programe financiranja nekoliko godina unaprijed. Sadašnji financijski okvir vrijedi od 2021. do 2027. godine.“ (Europa.eu) „Unaprijed se određuju granice planiranih izdataka, dok se realizirani izdaci utvrđuju godišnje. Sredstva u proračun Europske priteču iz tzv. vlastitih izvora, a to su poljoprivredne pristojbe, carine, udio u PDV-u i uplate zemalja članica. Prva dva oblika, poljoprivredne pristojbe i carine, koristili su se u početku djelovanja Europske unije i bili su dostatni za njezino financiranje. S vremenom njihovo je značenje slabilo i pojavila se potreba za novim izvorima financiranja. Tako se danas veliki dio proračunskih prihoda prikuplja novim vlastitim sredstvima, udjelom u PDV-u i uplatama zemalja članica.“ (Karačić, 2020)

4.1. Prihodi i rashodi proračuna Europske unije

„Uloga proračuna sa prihodne strane očituje se kroz djelovanje progresivnog oporezivanja, a sa rashodne se strane očituje kroz razne proračunske transfere u slučaju nezaposlenosti ili izdatke za socijalno osiguranje.“ (Karačić, 2020) „Razlog postojanja redistribucije dohotka objašnjava se u tradicionalnoj fiskalnoj teoriji altruističkim motivima, nesebičnom voljom pojedinca da odvajaju dio dohotka u svrhu preraspodjele dohotka.“ (Šimunović, Šimunović, 2006:74) „Glavna redistribucija sredstava odvija se preko proračuna Europske unije koji nije velik niti je usmjeren na ostvarivanje funkcije blagostanja, stoga je njegova redistribucijska uloga samim time ograničena. Politika preraspodjele se tako temelji na političkim i ekonomskim motivima, po proračunskim sredstvima. Politički motiv je slabo izražen, a ekonomski motiv se očituje kroz težnju za što učinkovitijim funkcioniranjem gospodarstva. To je trenutno glavni motiv za ograničenu redistribuciju sredstava Europske unije. Jedan od načina mjerenja redistribucijskih učinaka proračuna Europske unije je razina neto transfera primljenih iz proračuna Europske unije. Svaka zemlja članica Europske unije pridonosi proračunu Europske unije određeni iznos prihoda, a u određenom iznosu koristi rashode proračuna. Prihode proračuna Europske unije

čini sustav vlastitih prihoda. U vlastite prihode ubrajaju se: uvozne carine, poljoprivredne pristojbe, dio poreza na dodanu vrijednost i prihod utemeljen na BDP-u zemalja članica. Maksimalan iznos sudjelovanja zemalja članica u vlastitim izvorima limitiran je na 1,24% bruto nacionalnog proizvoda (BNP-a) Europske unije. Među vlastitim prihodima postoje još neki, manje značajni izvori prihoda koji se svrstavaju u skupinu ostalih prihoda. Rashodi proračuna Europske unije planiraju se srednjoročno, u sklopu tzv. *sustava financijske perspektive*², instrumenta kojim Europska unija provodi proračunsku disciplinu postavljanjem gornjih granica rashoda na osnovi raspoloživih prihoda. Sustav financijske perspektive utvrđuje se međuinstitucionalnim sporazumom između Parlamenta, Vijeća i Komisije. Rashodima proračuna Europske unije dodjeljuju se sredstva za razvoj i provedbu zajedničkih politika Europske unije. Područja koja se financiraju iz proračuna Europske unije jesu ona za koja su zemlje članice prenijele svoje ovlasti na Europsku uniju. Ukupna sredstva kojima raspolaže Europska unija ograničena su na 1,24% ukupnog bruto nacionalnog proizvoda (BNP-a) zemalja članica. Visina i struktura vlastitih sredstava koji pritiče u proračun određuju se na sljedeći način:

1. Poljoprivredne pristojbe - a prikupljaju se od carina na uvoz poljoprivrednih proizvoda i Ta se davanja ubiru pri trgovini sa zemljama izvan Europske unije. Čine oko 2% proračunskih prihoda.
2. Uvozne carine – carine i ostala davanja koja se ubiru na temelju Zajedničke carinske tarife pri uvozu proizvoda iz zemalja izvan Europske unije. Obuhvaćaju oko 13% proračunskih prihoda, a prikupljaju se od carina na uvoz iz zemalja koje nisu članice Europske unije.
3. 1,4%-tni udio u prihodima od PDV-a - čini oko 35% proračunskih prihoda Europske unije i transfer je dijela PDV-a ubranoga u zemlji članici. Određuje se primjenom jedinstvene stope na osnovicu PDV-a svake zemlje članice.
4. Uplate razmjerne BDP-u - čine polovicu ukupnih sredstava proračuna Europske unije. One su dodatni izvor jer se određuju tako da se nadoknadi manjak koji može nastati zbog nedostatka sredstava iz prethodna tri izvora. Na taj se način osigurava da EU proračun ne bude u deficitu.“ (Karačić, 2020)

² Ovakav sustav uveden je Prvim Delorovim paketom 1988. godine zbog proračunskih kriza u 80-tim godinama. Nakon Prvog Delorovog paketa (1988-92), slijedio je Drugi Delorov paket za razdoblje 1993-99. Tekuća perspektiva, popularno nazvana Agenda 2000, donesena je 1999. godine u Berlinu za razdoblje od 2000 do 2006, a nakon dugih i iscrpnih pregovora donijeta je i nova financijska perspektiva za razdoblje od 2007 do 2013 godine (Grgić, M., Bilas, V., Šimović, H. (2006:6-14)

Rashodi proračuna Europske unije dijele se na sedam stavki:

1. „Poljoprivreda – rashodi za zajedničku poljoprivrednu politiku. To su ujedno i najveći izdaci proračuna Europske unije.
2. Strukturne operacije i Kohezijski fond – financijski mehanizam pomoći samo onim članicama čiji je BDP po stanovniku manji od 90% BDP-a po stanovniku.
3. Unutarnje politike – rashodi za unutarnje politike grupirani su u pet skupina.
4. Vanjske aktivnosti – ovi rashodi se odnose na izdatke pomoći zemljama izvan Europske unije.
5. Administrativni troškovi – odnose se na troškove institucija i ustanova Europske unije.
6. Rezerve – postoje tri vrste rezervi: monetarne rezerve, rezerve za hitnu pomoć i garancijske rezerve.
7. Pomoć budućim članicama - pripadaju vanjskim aktivnostima. Odnose se na financiranje raznih pomoći državama kandidatkinjama za članstvo u Europsku uniju.“

(Šimović, 2005)

U okviru potpoglavlja je napravljeno nekoliko slika i tablica kroz koje je napravljena analiza osnovnih proračunskih pokazatelja realiziranih i planiranih aktivnosti Europske unije. U tablici br.1 je napravljen prikaz izvršenja proračuna Europske unije u vremenskom razdoblju od 2016. do 2019. godine prema osnovnoj analitici prihoda i rashoda.

Tablica 1: Izvršenje proračuna Europske unije od 2016. do 2019. godine

u milijunima
EUR

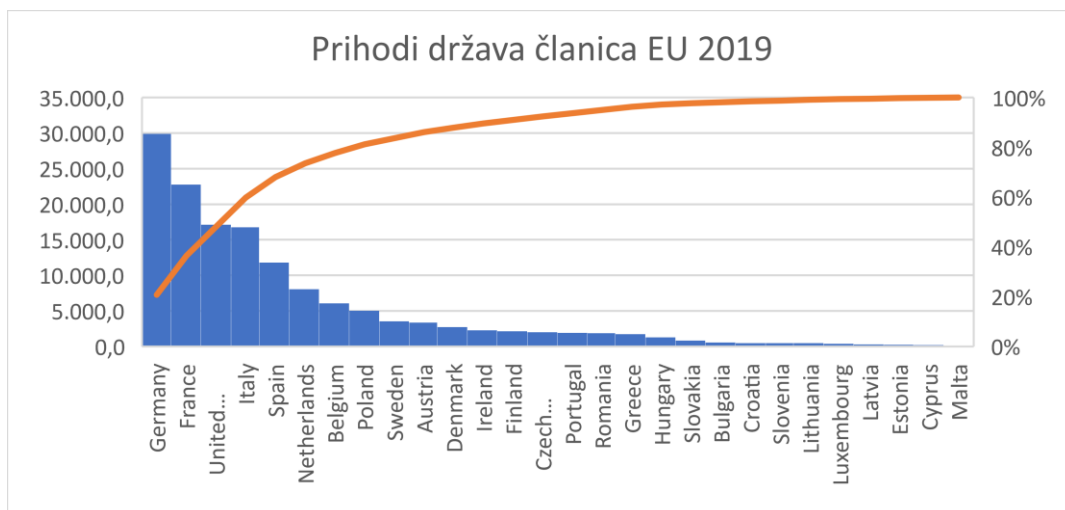
	2016.	2017.	2018.	2019.
PRIHODI				
Prihodi od nerazmjenskih transakcija				
<i>Sredstva na temelju BND-a</i>	95.578	78.620	105.780	108.820
<i>Tradicionalna vlastita sredstva</i>	20.439	20.520	22.767	21.235
<i>Sredstva na temelju PDV-a</i>	15.859	16.947	17.624	18.128
<i>Novčane kazne</i>	3.858	4.664	6.740	4.291
<i>Povrat troškova</i>	1.947	1.879	2.215	2.627
<i>Ostalo</i>	5.740	10.376	3.312	2.072
	143.421	133.006	158.438	157.173
<i>Prihodi od razmjenskih transakcija</i>				
<i>Financijski prihodi</i>	1.769	1.845	3.115	1.817
<i>Ostalo</i>	998	1.332	1.379	1.298
	2.767	3.177	4.494	3.115
Ukupni prihodi	146.188	136.183	162.932	160.288
RASHODI				
<i>Koje su izvršile države članice</i>				
<i> Europski fond za jamstva u poljoprivredi</i>	-44.152	-44.289	-43.527	-43.951
<i> Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj:</i>				
<i> Ostali instrumenti ruralnog razvoja</i>				
<i> Europski fond za regionalni razvoj i Kohezijski fond</i>	-35.045	-17.650	-30.230	-35.178
<i> Europski socijalni fond</i>	-9.366	-7.353	-11.935	-11.218
<i> Ostalo</i>	-1.606	-1.253	-2.826	-2.608
<i>Koje su izvršili Komisija, izvršne agencije i skrbnički fondovi</i>	-15.610	-15.738	-17.551	-18.942
<i>Koje su izvršili druge agencije i tijela EU-a</i>	-2.547	-2.667	-3.396	-3.131
<i>Koje su izvršile treće zemlje i međunarodne organizacije</i>	-3.258	-4.115	-4.016	-4.085
<i>Koje su izvršila druga tijela</i>	-2.035	-1.478	-3.569	-2.875
<i>Troškovi za osoblje i mirovine</i>	-9.776	-10.002	-10.929	-11.366
<i>Financijski troškovi</i>	-1.904	-1.896	-1.677	-1.491
<i>Ostali rashodi</i>	-5.486	-6.756	-6.208	-7.109
Ukupni rashodi	-144.456	-128.101	-149.014	-155.493
POSLOVNI REZULTAT GODINE	1.732	8.082	13.918	4.795

Izvor: autorica obradila prema EUR-Lex (2019)

U tablici br.1. prikazani su prihodi i rashodi proračuna Europske unije u posljednjih nekoliko godina. Analitika izvršenja prihoda i rashoda proračuna Europske unije za vremensko razdoblje od 2016. do 2019. godine pokazuje da su prihodi značajno porasli kod stavki: sredstva na temelju BND-a i sredstva na temelju PDV-a. S druge strane, rashodi porasli kod stavki: za Europski socijalni fond, rashodi koje su izvršili Komisija, izvršne agencije i skrbnički fondovi te kod troškova za osoblje i mirovine. Drugim riječima, rashodovnom stranom proračuna najviše se pokrivaju administrativni troškovi institucija Europske unije kao i troškovi njezinih politika. Ukupni financijski rezultat prema tablici br.1 ukazuje da je najveći porast financijskih prihoda prisutan u 2017. i 2018. godini.

4.1.1 Prihodi i rashodi zemalja članica Europske unije

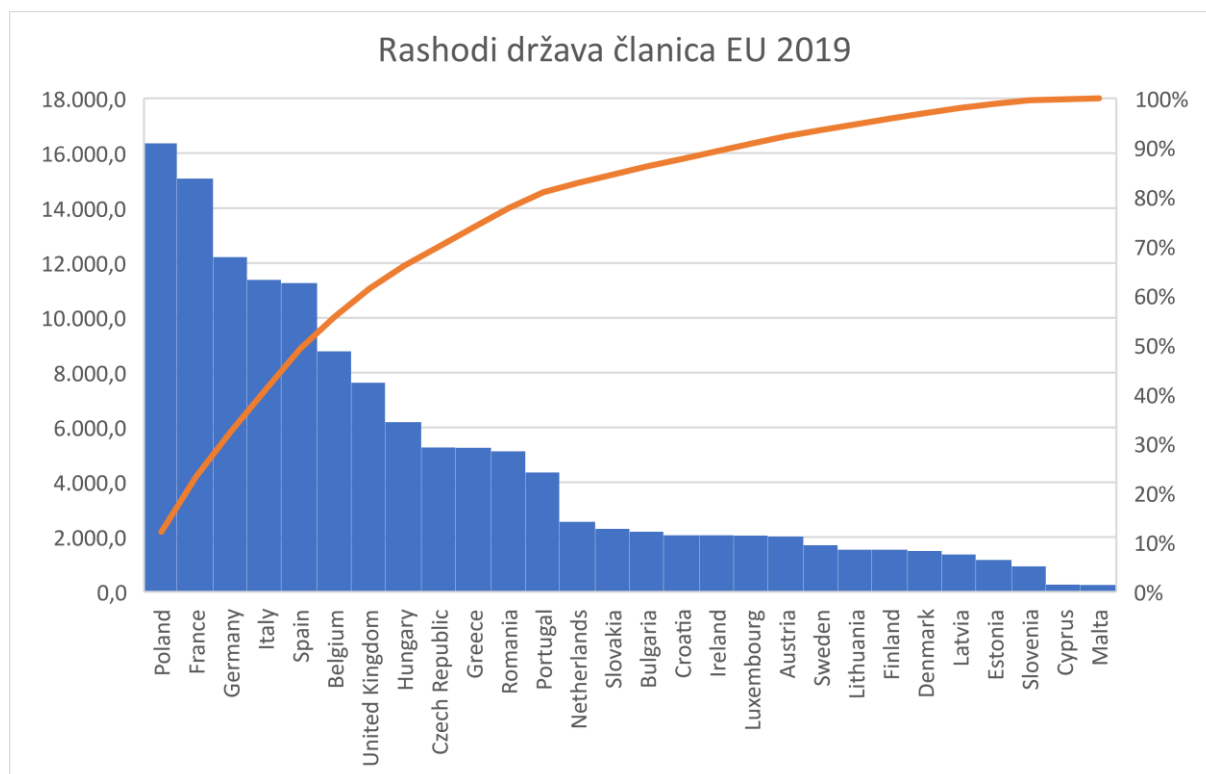
Oko proračuna Europske unije uvijek su prisutna mnoga neslaganja i tenzije između zemalja članica, posebice u trenucima usvajanja proračuna. U prošlosti su znane situacije u kojima najveći korisnici sredstava za provedbu regionalne politike kao što su Španjolska, Portugal i Grčka teško prihvaćaju gubitak dobivenih sredstava, dok nove zemlje članice traže pravedniji udio i paritet u raspodjeli sredstava. S druge strane Njemačka, Italija, Nizozemska, Švedska, kao najznačajniji kontributori imaju veliki utjecaj na finalno odlučivanje oko fiskalnih i proračunskih politika. U sljedećim grafikonima je dan prikaz strukture prihoda i rashoda svake države članice Europske unije zasebno za 2019. godinu pri čemu je naglasak usmjeren na utvrđivanje država koje sukladno strukturi prihoda i rashoda imaju pravo na pozicioniranje sukladno vlastitim fiskalnim kapacitetima.

Grafikon 1: Prihodi zemalja članica Europske unije u 2019. godini

Izvor: autorica obradila prema: European Commission: EU Spending and Revenue

U strukturi prihoda država članica Europske unije iz Izvješća za 2019. godinu je vidljivo da najveće prihode imaju najveće države i po površini i po broju stanovnika, a to su: Njemačka, Francuska, Italija, Španjolska. Navedene države donose prihode u rasponu od 20 do 40%.

Grafikon 2: Rashodi zemalja članica Europske unije u 2019. godini

Izvor: autorica obradila prema: European Commission: EU Spending and Revenue

U strukturi rashoda država članica Europske unije iz Izvješća za 2019. godinu je vidljivo da najveće rashode imaju najveće države i po površini i po broju stanovnika, a to su: Poljska, Njemačka, Francuska, Italija, Španjolska, Belgija. Kod navedenih država u strukturi financiranja rashodi se protežu u rasponu od 40 do 90%.

4.1.2. Višegodišnji proračun Europske unije za razdoblje od 2021. - 2027. godine

Godišnji proračun Europske unije zasnovan je na višegodišnjem financijskom okviru, koji se za razdoblje od pet do sedam godina donosi sporazumom između tri europske institucije:

Europskog parlamenta, Vijeća ministara, i Europske komisije. „Višegodišnji financijski okvir, koji se često naziva i „Financijska perspektiva“, nije predviđen prema Osnivačkim ugovorima Europske unije, ali je uređen međuinstitucionalnim sporazumima iz 1999. i 2006. godine.“ (Kandžija, Cvečić, 2008:205)

Glavni ciljevi financijskog okvira su:

- „osiguranje kontrole evolucije proračuna u duljem vremenskom razdoblju
- pomoć pri planiranju višegodišnjih programa i projekata
- osiguranje predvidljivog priljeva sredstava za prioritete Europske unije
- pojednostavljenje godišnje proračunske procedure
- sporazumno odlučivanje u Europskom parlamentu i Vijeću oko godišnjeg proračuna Europske unije.“ (Karačić, 2020)

Prvi financijski okvir ili Delorsov paket I pokrivao je razdoblje od 1988. do 1992. godine nakon kojeg su uslijedili brojne reforme i prilagođavanja financijskog okvira kao što su: Delors II, Agenda 2000, i ostali financijski okviri sukladno vremenskim razdobljima planiranja od sedam godina. Svaka perspektiva donosi određene prioritete i novosti koje preslikavaju potrebe i planove Europske unije u predviđenim vremenskim razdobljima. 2004. godine Europska komisija je predložila novi sporazum i novu perspektivu za razdoblje od 2007. do 2013. godine, s tim da je međuinstitucionalni sporazum potpisan 17. svibnja 2006. godine, a rezultat istog je paket od 864,3 milijarde eura.

U tablici br.2 je prikazan plan višegodišnjeg okvira proračuna za vremensko razdoblje od 2021. do 2027. godine, odnosno financijska perspektiva.

Tablica 2: Višegodišnji okvir proračuna Europske unije od 2021. do 2027.godine

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	UKUPNO
Jedinstveno tržište, inovacije i digitalno gospodarstvo	20.919	21.288	21.125	20.984	21.272	21.847	22.077	149.512
Kohezija, otpornost i vrijednosti	52.786	55.314	57.627	60.761	63.387	66.536	70.283	426.694
Gospodarska, socijalna i teritorijalna kohezija	48.191	49.739	51.333	53.077	54.873	56.725	58.639	372.577
Otpornost i vrijednosti	4.595	5.575	6.294	7.684	8.514	9.811	11.644	54.117

Prirodni resursi i okoliš	58.624	56.519	56.849	57.003	57.112	57.332	57.557	400.996
od čega: Rashodi povezani s tržištem i izravna plaćanja	40.925	41.257	41.518	41.649	41.782	41.913	42.047	291.091
Migracije i upravljanje granicama	2.467	3.043	3.494	3.697	4.218	4.315	4.465	25.699
Sigurnost i obrana	1.805	1.868	1.918	1.976	2.215	2.435	2.705	14.922
Susjedstvo i svijet	16.247	16.802	16.329	15.830	15.304	14.754	15.331	110.597
Europska javna uprava	10.635	11.058	11.419	11.773	12.124	12.506	12.959	82.474
od čega: Administrativni rashodi institucija	8.216	8.528	8.772	9.006	9.219	9.464	9.786	62.991
UKUPNO OBVEZE	163.483	165.892	168.761	172.024	175.632	179.725	185.377	1.210.894
UKUPNO PLAĆANJA	166.140	167.585	165.542	168.853	172.230	175.674	179.187	1.195.211

Izvor: autorica obradila prema: EUR-Lex

Financijska perspektiva za razdoblje 2021-2027 je nešto izmijenjena u odnosu na prijašnji okvir financijske perspektive. Iz navedenog plana je vidljivo se kako se u slijedećih šest godina više pozornosti pridaje slijedećim prioritetima kao što su jačanje jedinstvenog tržišta, inovacija i digitalnog gospodarstva te projekata u domeni kohezije, otpornosti i vrijednosti.

5. Zaključak

Europska Unija je zajednica koja predstavlja interese 27 država članica, a njezina institucionalna struktura je upravo onaj relevantan čimbenik koji ju čini toliko različitom od ostalih međunarodnih organizacija svijeta, u skladu s identitetom i nasljeđem koji nastoji povezati mnogo različitih naroda. Različitosti koje svaka zemlja Europske unije, kao i Republika Hrvatska ima mogu se evidentno ogledati u ekonomskim pokazateljima, ali i specifičnim kulturološkim razlikama koje su prisutne od povijesnih dana nastanka država sve do današnjih evolutivnih promjena u okviru identiteta Europske unije kojem su države članice pristupile, iako su i dalje usmjerene prema očuvanju vlastitog ekonomskog i fiskalnog suvereniteta.

Fiskalni sustav Europske unije je relativno malen i u određenoj mjeri nerazvijen u odnosu na uobičajene fiskalne sustave "klasičnih" nacionalnih država. Proračun Europske unije je jedini centralizirani instrument provođenja zajedničke fiskalne politike u odnosu na ostale institucionalne i formativne oblike, koji još nije u cijelosti oblikovan u skladu s fiskalnim i centraliziranim ustrojstvom. Iako je relativno malen, proračun ima važnu ulogu i važan je čimbenik glede odlučivanja o fiskalnim pitanjima koja imaju najznačajniji utjecaj na postizanje kvalitativne razine funkcioniranja ekonomske i socijalne kohezije unutar Europske unije.

S obzirom da ne postoji dominantan pristup izučavanju fiskalnog identiteta Europe kao jedinstvene cjeline vidljivo je da postoji krajnji problem u identificiranju cjelovitog fiskusa promatranog od strane pojedinca, kojeg u ovom slučaju čini Europska unija. S druge strane, ekonomski suverenitet Europe svoje uporište i dalje iznalazi u definiranoj monetarnoj samostalnosti i daljnjim pokušajima izgrađivanja ekonomskog suvereniteta oslanjajući se na nacionalne ekonomije zemalja članica, pri čemu ostaje nerazjašnjeno pitanje budućeg definiranja fiskalnog suvereniteta s obzirom na razlike u ekonomskom i fiskalnom potencijalu koji postoji u zemljama članicama u odnosu na ekonomski i fiskalni potencijal Europske unije kao cjeline.

LITERATURA

Knjige:

1. Jelčić, B., Jelčić, B. (1998). *Porezni sustav i porezna politika*. Zagreb: Informator.
2. Jurković, P. (1989). *Fiskalna politika u ekonomskoj teoriji i praksi*. Zagreb: Informator.
3. Kandžija, V., Cvečić, I. (2008). *Makrosustav Europske unije*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci
4. Kandžija, V., Cvečić, I. (2011). *Ekonomika i politika Europske unije*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci
5. Rosen, H. (2005). *Javne financije*. Zagreb: Institut za javne financije..
6. Srb V., Čulo I. (2005). *Javno financiranje i monetarna ekonomija*. Požega: Veleučilište u Požegi.
7. Šimović, J. i dr. (2010). *Hrvatski fiskalni sustav*. Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
8. Šimović, J., Šimović, H. (2006). *Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije*. Zagreb: Pravni fakultet.
9. Šimunović, J., Šimunović H. (2006). *Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije*. Zagreb: Pravni fakultet.
10. Tadin, H. (2011). *Europska unija, unutarnje tržište i porezi*. Zagreb: Hita d.o.o.

Znanstveni članci:

1. Cuculić, J., Faulend, M., Šošić, V. (2004). Fiskalni aspekti pridruživanja: možemo li u Europsku uniju s proračunskim deficitom. *Financijska teorija i praksa*. Vol. 28, No 2, str. 203-217.
2. Đurđević, Z. (2004). Proračun Europske unije. *Financijska teorija i praksa*. Vol. 28, NO 2, str. 181-202.
3. Grgić, M., Bilas, V., Šimović, H. (2006). Financijska liberalizacija, monetarna i fiskalna politika Europske unije. *Seriya članaka u nastajanju*. Članak br. 06-14, str. 1-12.
4. Jašić, Z. (2002). Financijski aspekti proširenja Europske unije. *RRiF d.o.o.* Br.12, str. 120-126.
5. Mihaljek, D. (2009). Globalna financijska kriza i fiskalna politika u središnjoj i istočnoj Europi: Hrvatska proračunska odiseja u 2009. godini. *Financijska teorija i praksa*. Vol. 33, No 3, str. 241-276.
6. Šimović, H. (2005). Fiskalna politika u Europskoj uniji i Pakt o stabilnosti i rastu. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*. Br. 3, str.75-88.

7. Šimović, H. (2005). Proračun Europske unije. *Financijska teorija i praksa*. Vol. 29, No 3, str.299-315.

Internet:

1. EUR-Lex. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1596101705913&uri=CELEX:52020DC0288>, pristupljeno: 19.8.2021.
2. Europa.eu. Dostupno na: <https://europa.eu/>, pristupljeno: 19.8.2021.
3. European Commission: EU Spending and Revenue. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2014-2020/spending-and-revenue_en, pristupljeno: 21.8.2021.
4. Karačić, D. (2020) Nastavni materijali iz kolegija Komparativni porezni sustavi 2020/2021. Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/komparativni-porezni-sustavi/nastavni-materijali>, pristupljeno: 15.8.2021.
5. Ministarstvo financija. Dostupno na: www.mfin.hr, pristupljeno: 20.8.2021.
6. Ministarstvo pravosuđa i uprave: Osnove sustava Europske unije. Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/drzavni-strucni-ispit-22550/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-provjeru-znanja/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-srednju-strucnu-spremu/osnove-sustava-europske-unije/23044>, pristupljeno: 20.8.2021.
7. Narodne novine. Dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/>, pristupljeno: 19.8.2021.
8. Porezna uprava. Dostupno na: www.porezna-uprava.hr, pristupljeno: 18.8.2021.
9. Poslovni dnevnik: Europski fiskalni pakt: stroža proračunska pravila za članice EU. Dostupno na: <http://www.poslovni.hr/svijet-i-regija/europski-fiskalni-pakt-stroza-proracunska-pravila-za-clanice-eu-225983>, pristupljeno: 18.8.2021.

Popis tablica

Tablica 1: Izvršenje proračuna Europske unije od 2016. do 2019. godine	11
Tablica 2: Višegodišnji okvir proračuna Europske unije od 2021. do 2027.godine	14

Popis grafikona

Grafikon 1: Prihodi zemalja članica Europske unije u 2019. godini.....	13
Grafikon 2: Rashodi zemalja članica Europske unije u 2019. godini	13